

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Київський інститут залізничного транспорту

Факультет «Управління залізничним транспортом»

Кафедра «Екології та безпеки життєдіяльності»

Затверджую

Завідувач кафедри ЕБЖ

О.Я. Пилипчук

Протокол №9 від «14» квітня 2023 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Кандидат історичних наук, доцент СОРОЧИНСЬКА Олена Леонідівна
E-mail	ellena06.84@ukr.net
Навчальна дисципліна	ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ
Офіційна назва освітньої програми	Управління транспортними системами в умовах ризиків та криз
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	27«Транспорт»
Спеціальність	275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці

	у конкретній галузі
Інтегральна компетентність	Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми транспортної галузі у сфері транспортних систем і технологій та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог
Загальні компетентності	ЗК 02. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК 04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 06. Здатність проводити та забезпечувати якість виконуваних робіт
Спеціальні (фахові) компетентності	ФК 08. Здатність до управління надійністю та ефективністю транспортних систем і технологій. ФК 09. Здатність проведення експертизи транспортних пригод за видами транспорту. ФК 12 Здатність до управління ризиками та кризами функціонування транспортної системи

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Модуль 1

Правові та організаційні основи охорони праці і промислової безпеки

Тема 1 Міжнародні норми в галузі охорони праці.

План теми:

1. Міжнародна організація праці, основні конвенції МОП.
2. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці..
3. Регулювання питань з охорони праці в ЄС.
4. Директива 89/391ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».
5. Система охорони праці в США.
6. Соціальний діалог в Європейському Союзі й Україні.
7. Міжнародні стандарти ISO 45001 «Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки праці », ISO 31000:2018 Risk management –Guidelines.

Наводяться основні міжнародні стандарти у галузі охорони праці. Приведено приклади законодавчої основи Європейського союзу з питань охорони праці. Показано регулювання питань з охорони праці в ЄС та США. Співпраця з питань охорони праці України та Європейського союзу.

Література: 1, 2, 3, 4.

Ключові слова: охорона праці, міжнародна організація праці, міжнародний стандарт з охорони праці.

Тема 2 Система управління охороною праці в галузі залізничного транспорту

План теми:

1. Управління охороною праці на залізничному транспорті.
2. Структурно-функціональна схема управління охороною праці на залізниці.
3. Організація та координація роботи.
4. Функціональні обов'язки посадових осіб залізниці.
5. Функціональні обов'язки працівників.
6. Служба охорони праці на підприємстві.
7. Комісія з питань охорони праці.

8. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
9. Організація оперативного контролю за станом охорони праці на залізничному транспорті.

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП на залізничному транспорті. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт ISO 45001. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємств галузі. Пріоритет функцій забезпечення безпеки. Ефективність функціональної структури СУОП. Загальні положення та визначення.

Література: 1, 2, 3, 4.

Ключові слова: система управління охороною праці, служба охорони праці, трьохступеневий контроль з охорони праці, обов'язки роботодавця з питань охорони праці.

Тема 3 Навчання, проведення інструктажів, та перевірки знань працівників залізничного транспорту з питань охорони праці.

План теми:

1. Загальні відомості.
2. Організація навчання і перевірки знань з питань охорони праці на залізниці.
3. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці.
4. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб.
5. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці.
6. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи.

Розглядаються принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників залізничного транспорту.

Література: 5, 6, 8, 11.

Ключові слова: інструктаж з охорони праці, навчання з питань охорони праці, перевірка знань з охорони праці.

Тема 4 Травматизм та професійні захворювання на залізничному транспорті. Розслідування нещасних випадків.

План теми:

1. Аналіз стану виробничого травматизму на залізничному транспорті.
2. Розслідування та облік нещасних випадків. Порядок проведення спеціального розслідування нещасного випадку.
3. Розслідування нещасних випадків не виробничого характеру на залізничному транспорті.
4. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин.
5. Розслідування та облік професійних захворювань.
6. Розслідування та облік аварій.
7. Аналіз і попередження можливих загроз для життя і здоров'я працівників.
8. Професійні захворювання на залізничному транспорті.

Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.

Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на залізниці. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісії з розслідування, основні документи. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру

Література: 5, 6, 8, 11, 16, 17, 18.

Ключові слова: виробничий травматизм, професійні захворювання, розслідування нещасних випадків виробничого характеру, облік нещасних випадків.

Модуль 2

Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності, основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах

Тема 5 Вимоги безпеки праці до технічного обладнання і процесів

План теми:

1. Небезпечні зони машин і механізмів.
2. Вимоги безпеки до виробничих процесів та обладнання.
3. Вимоги до інструментів та пристосувань.
4. Загальні вимоги безпеки під час обслуговування механізмів.
5. Безпека при підйомно-транспортних роботах.

Наведено основні небезпечні зони машин і механізмів. Приведені загальні вимоги безпеки праці щодо організації робочих місць, загальні вимоги безпеки праці під час виконання вантажно-розвантажувальних робіт, вимоги до інструментів. Засоби для забезпечення безпечного технологічного процесу.

Література: 4, 5, 6, 10, 11.

Ключові слова: безпека виробничого обладнання, безпека при вантажно-розвантажувальних роботах, безпека технологічних процесів.

Тема 6 Основи безпеки праці на залізничному транспорті

План теми:

1. Засоби безпеки праці.
2. Захисні пристрої.
3. Інформаційні засоби.
4. Засоби колективного та індивідуального захисту.
5. Безпека праці під час виконання робіт на залізничних коліях.

Ознайомлення з основними правилами безпеки з охорони праці під час проведення робіт на залізничних коліях. Наведено основні засоби безпеки праці, захисні пристрої, перелік інформаційних засобів та засобів індивідуального та колективного захисту для забезпечення безпеки праці працівників транспортної галузі.

Література: 4, 5, 6, 10, 11.

Ключові слова: захисні пристрої, інформаційні засоби безпеки праці, індивідуальні засоби захисту, колективні засоби захисту, правила безпеки праці під час роботи на коліях.

Тема 7 Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах

План теми:

1. Сучасний стан і рівень пожежної безпеки на залізничному транспорті.
2. Категорії приміщень і будівель за вибухопожежною і пожежною небезпекою.
3. Класифікація вибухо- і пожежонебезпечних зон.
4. Класифікація будівель і споруд за ступенем вогнестійкості.
5. Утримання евакуаційних шляхів і виходів.

6. Первинні засоби гасіння пожеж. Оснащення об'єктів первинними засобами пожежогасіння.

7. Протипожежне водопостачання.

8. Системи протидимного захисту.

9. Система пожежної сигналізації.

Координація і вдосконалення роботи з забезпечення правил пожежної безпеки на залізничному транспорті. Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів. Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання. Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі.

Література: 4, 5, 6, 10, 11.

Ключові слова: пожежна безпека, забезпечення пожежної безпеки на залізничному транспорті, причини пожеж, первинні засоби пожежогасіння, пожежна профілактика.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	РН-01. Відшукувати необхідну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати і об'єктивно оцінювати інформацію у сфері транспортних систем і технологій та з дотичних міжгалузевих проблем. РН-03. Приймати ефективні рішення у сфері транспортних систем і технологій з урахуванням технічних, соціальних, економічних та правових 9 аспектів, генерувати і порівнювати альтернативи, оцінювати потрібні ресурси і обмеження, аналізувати ризики. РН-05. Забезпечувати безпеку людей і навколишнього середовища під час професійної діяльності та реалізації проєктів у сфері транспортних систем і технологій. ПРН-12. Організувати роботу персоналу, забезпечувати його професійний розвиток та об'єктивне оцінювання. РН-15 Розробляти план дій (алгоритм, антикризову стратегію) функціонування / реагування транспортної компанії в умовах ризиків та криз
-------------------------------	--

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 40 балів Проміжний контроль - 40 балів Підсумковий контроль – (залік) - 20 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік).	

Підсумкові бали навчальної дисципліни		=	Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)		+	Кількість балів за підсумковим контролем	
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS							
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS					
		Оцінка	Пояснення				
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.				
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.				
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.				
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.				
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.				
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки				
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки				

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П. Охорона праці в галузі. Центр навчальної літератури, 2017. – 322 с.
2. Коновалова О. Охорона праці в галузі. Практикум – Центр навчальної літератури, 2015. – 98 с.
3. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі. Загальні вимоги: Навчальний посібник. – К.: Основа, 2011. – 551 с.
4. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. - К.: Книжкове вид-во НАУ, 2015. - 268 с.
5. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. - К.: Знання, 2015. - 367 с.
6. Пожежна безпека на залізничному транспорті. Навчальний посібник // Доманський В.А., Зеркалов Д.В., Потетюєв С.Ю. – К.: Основа, 2016 – 392 .
7. Моделювання процесів з покращення безпеки праці на основі сучасних міжнародних стандартів / Дерегун І.А., Мельниченко О.І., Сорочинська О.Л., Кульбовський І.І., Харута В.С.// Інформаційні технології, системний аналіз. - 2022. - №1 (48) - С. 217-222.
8. Впровадження міжнародних стандартів з безпеки праці і управління ризиками та шляхи їх покращення на підприємствах транспорту / Мельниченко О.І., Сорочинська О.Л., Кульбовський І.І., // Вісник Національного транспортного університету. - 2021. - №1 (48) - С. 217-222.
9. ДСТУ ISO 45001:2019 «Система управління охороною здоров'я та безпекою праці» https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_iso_45001_2019.pdf
10. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. <https://www.iso.org/standard/65694.html>
11. Кодекс Законів про працю України затверджений Законом № 322- VIII від 10.12.71 ВВР із змінами та доповненнями. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
12. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.92 з останніми змінами від 28.02.2013 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
13. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від № 337 від 17.04.2019 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>
14. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 року за №270 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2001-%D0%BF#Text>
16. Кодекс Цивільного захисту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
17. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС від 31.12.2014 №11417 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 05.03.2015 за № 252/26697. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>
18. Правила пожежної безпеки на залізничному транспорті, затверджені наказом МТЗ від 21.12.2009 №1322 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 22.03.2010 за №230/17525.

Допоміжна

1. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. - 4-те вид., допов. і перероб. - К.: Університет «Україна», 2009.-295 с.
2. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. -К.: Знання, 2010. - 167 с. + компакт-диск.
3. Ткачук К. Н., Калда Г. С., Каштанов С. Ф., Полукаров О.І. та ін. Психологія праці та її безпеки: Навчальний посібник. – Хмельницький: 2011. – 135 с.
4. Кобець О. В., Митрофанов В. В., Діданов В. І. Основи охорони праці на залізничному транспорті : навчальний посібник. – К. : Дельта-видавництво, 2008. 392 с.
5. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієни праці».
6. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці. Затв. постановою КМУ від 01.08.1992 р. № 442, зі змінами 2016.
7. ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж»
8. ДСТУ ISO 6309:2007 Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір (ІБО 6309:1987, ІОТ), затверджені наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30 березня 2007 року № 71
http://nmcprz.ho.ua/document/biblio_01/dstu_ISO_6309_2007.pdf
9. ДБН В.1.1.7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».
<https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-88>
10. ДСТУ 2272-2006 «Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять».
5. Правила пожежної безпеки на залізничному транспорті, затверджені наказом МТЗ від 21.12.2009 №1322 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 22.03.2010 за №230/17525 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0230-10#Text>

Інформаційні ресурси

1. <https://dsp.gov.ua/> - Офіційний сайт Державна служба України з питань праці.
3. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <https://dsns.gov.ua/> - Офіційний сайт Державна служба України з надзвичайних ситуацій